

Kierunki przekształceń i ochrony krajobrazu wiejskiego Żuław Elbląskich

Marzena Magdalena Piłza

Streszczenie

Słowa kluczowe: Żuławy Elbląskie, krajobraz wiejski, ochrona krajobrazu wiejskiego, rekompozycja progresywna

Przeprowadzone w ramach niniejszej dysertacji prace badawcze dotyczyły krajobrazu wiejskiego Żuław Elbląskich, który od dziesięcioleci ulega stopniowej degradacji i powoli traci swe unikalne cechy przestrzenne, przyrodnicze i kulturowe. Celem badań było opracowanie programu określającego zasady i kierunki zagospodarowania przestrzennego obszaru Żuław Elbląskich, których realizacja przyczyni się do ochrony zachowanych autentycznych i unikatowych walorów krajobrazowych tego regionu oraz przywrócenia w możliwie największym stopniu jego zatartych, lecz nadal cennych historycznych wartości.

W toku działań przeprowadzono wizję terenową pięćdziesięciu pięciu historycznych układów ruralistycznych. Metodą analizy krajobrazowej i inwentaryzacji terenowej rozpoznano aktualny stan wsi Żuław Elbląskich w zakresie istniejących układów przestrzennych oraz towarzyszących im uwarunkowaniom krajobrazowym. Następnie posługując się metodą monograficzną kompleksowo zbadano poszczególne jednostki osadnicze Żuław Elbląskich w zakresie przekształceń ich struktury i form krajobrazowo-przestrzennych na przestrzeni ostatniego stulecia. Na tej podstawie zidentyfikowano okres harmonijnego rozwoju krajobrazu wiejskiego Żuław Elbląskich oraz wskazano fazę degradacyjną. W kolejnym etapie wyniki inwentaryzacji oraz zdjęcia satelitarne omawianego terenu poddano analizie porównawczej z historyczną kartografią, co pozwoliło dokonać ostatecznej, rzetelnej oceny stanu i kondycji krajobrazu wiejskiego Żuław Elbląskich.

W rezultacie badań sformułowano ostateczne wnioski dotyczące zasad i koniecznych działań w celu ochrony i prawidłowego zagospodarowania omawianego obszaru. Zadaniem przedstawionej w dysertacji autorskiej koncepcji programu rewaloryzacji krajobrazu Żuław Elbląskich, jest zatem rozwiązanie problemu zaniku indywidualnych i odtworzenia zanikłych cech krajobrazowych omawianego terenu. Polega to na odbudowie w możliwie największym stopniu dawnych walorów kompozycyjnych, poprzez rekonstrukcję historycznych struktur, ich rozbudowie na zasadzie kontynuacji oraz aktywnej kreacji nowej architektury we współczesnych formach. Z uwagi na szerokie możliwości adaptacyjne odbudowywanych układów w aktualnym kontekście przestrzeni oraz świadome skorelowanie zakresu dopuszczalnych przekształceń z ambicjami rozwojowymi współczesnego społeczeństwa, zaproponowaną koncepcję autorka nazwała „rekompozycją progresywną”.